

УДК 336.71

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ

Шльончак Василь Васильович,
аспірант
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: vasilevs353@gmail.com

Анотація. Проведено оцінку ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків із використанням авторського комплексного підходу. Для об'єктивного аналізу сформовано вибірку представників різних банківських груп на основі рівня впливу на діяльність банківської системи та показників ефективності діяльності. Запропоновано удосконалену систему показників оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності як основу для застосування методу інтегральної оцінки. Проведено порівняння ефективності діяльності представників різних груп із діяльністю банків першої групи. На основі аналізу визначено переваги і недоліки в діяльності банків України. Було виявлено основні фактори впливу на обсяги кредитно-інвестиційного портфеля банків. Зважаючи на результати застосування методу комплексної оцінки, надано рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності банків усіх груп.

Ключові слова: ефективність, кредитно-інвестиційна діяльність, інтегральна оцінка, прибутковість, ресурсна база.

Формул: 2; рис.: 8; табл.: 12; бібл.: 8.

COMPLEX APPROACH TO EVALUATION OF THE EFFICIENCY OF CREDIT-INVESTMENT ACTIVITIES OF BANKS

Shlonchak Vasyl,
Ph. D. student
of SHEI «Banking University»
e-mail: vasilevs353@gmail.com

Abstract. We have conducted assessment of efficiency of credit and investment bank activities based on implementation of author developed complex approach. To obtain higher accuracy data the selection has been performed. The sample has been formed including representatives of different banking groups based on the banking efficiency ratios and the influence banks have on banking system activity. To be applied withing integral assessment method set of improved ratios of assessment of credit and investment banking efficiency was developed. Taking into consideration analysis' results the advantages and drawbacks of banking in Ukraine were defined. Based on complex approach implementation results' advices on banking efficiency improvement were provided.

Keywords: efficiency, credit and investment banking, integral assessment, profitability, resource base.

Formulas: 2; fig.: 8; tabl.: 12; bibl.: 8.

КОМПЛЕКСНЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ КРЕДИТНО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БАНКОВ

Шльончак Василий Васильевич,
аспирант
ГБУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: vasilevs353@gmail.com

Аннотация. Проведена оценка эффективности кредитно-инвестиционной деятельности банков с использованием авторского комплексного подхода. С целью объективного анализа сформирована выборка представителей различных банковских групп на основе уровня влияния на деятельность банковской системы и показателей эффективности деятельности. Предложена усовершенствованная система показателей оценки эффективности кредитно-инвестиционной деятельности как основа для применения метода интегральной оценки. Проведено сравнение эффективности деятельности представителей различных групп с деятельностью банков первой группы. На основе анализа определены преимущества и недостатки в деятельности

банков Украины. Были выявлены основные факторы влияния на объемы кредитно-инвестиционного портфеля банков. Учитывая результаты применения метода комплексной оценки, предоставлены рекомендации по повышению эффективности деятельности банков всех групп.

Ключевые слова: эффективность, кредитно-инвестиционная деятельность, интегральная оценка, доходность, ресурсная база.

Формул: 2; рис.: 8; табл.: 12; библи.: 8.

Вступ. Основою економічних успіхів країни є надійна фінансова стабільність, позитивна характеристика якої передбачає досягнення оптимальної збалансованості між ефективністю та стійкістю до впливу несприятливих зовнішніх факторів. Ефективне функціонування банківських установ значною мірою залежить від збереження можливостей власного розвитку внаслідок забезпечення стабільної прибуткової діяльності. Водночас вони прагнуть максимізувати рівень ефективності кредитно-інвестиційної діяльності шляхом визначення пріоритетних напрямів інвестування. Виявлення оптимальних шляхів капіталовкладення відбувається в процесі розробки стратегії та моделювання кредитної та інвестиційної діяльності банків, що зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Вітчизняні науковці та провідні фахівці банківської справи, такі, як А. С. Криклій [1], Т. В. Майорова [3], А. Мороз [3], І. М. Парасій-Вергуненко [6], О. Д. Вовчак [1] і багато інших, розглядають прибутковість діяльності банків як важливий фактор впливу на ефективність його діяльності. Проте аналіз публікацій свідчить про необхідність продовження досліджень у частині розробки методів оцінки ефективності діяльності та оптимізації капіталовкладень кредитних установ.

Метою дослідження є аналіз ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків України та надання рекомендацій щодо його поліпшення. Серед методів, які будуть використані, варто зазначити статистичний аналіз та економіко-математичне моделювання.

Результати дослідження. Рівень прибутковості діяльності банку є головним критерієм для всіх учасників економічного процесу та акціонерів банку зокрема. Оскільки за наявності більш прибуткових альтернативних джерел капіталовкладення інвестори спрямовують кошти саме до цих галузей економіки.

Паралельно зі збільшенням обсягів прибутку банку зростають обсяги сформованих резервів для покриття непередбачуваних втрат, що є вкрай актуальним для вкладників. Тому клієнти кредитної установи також зацікавлені в безпеці діяльності їхнього банку, оскільки від цього залежить ступінь захищеності їхніх депозитів та поліпшується якість наданих послуг.

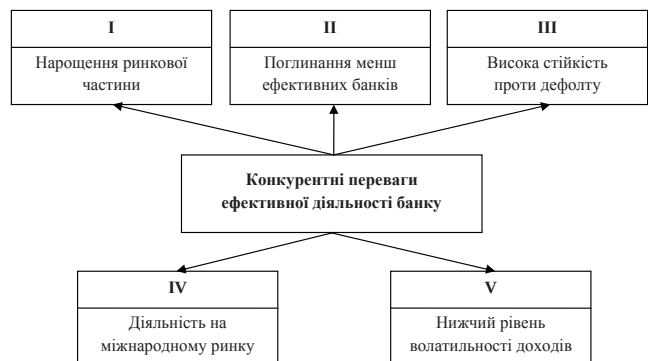
Виявлення джерел прибутковості та того, які зміни відбуваються у структурі доходів і прибутку як окремого банку, так і банківської системи загалом, є необхідним для всіх учасників регулювання економічних процесів. Важливим є забезпечення стійкої ефективності діяльності банків, оскільки зазначений параметр є індикатором динамічності розвитку фінансової системи країни [1].

Ефективність діяльності є одним з основних показників, які відображають рівень конкурентоспроможності банку. Зважаючи на базовий підхід до визна-

чення цього комплексного показника, який розраховується як співвідношення між рівнем доходності та рівнем ризику кредитно-інвестиційної діяльності, можна стверджувати, що він є головною характеристикою успішної діяльності. Що вищий рівень ефективності, то кращими є показники операційної діяльності та нижчим рівень ризику.

Маючи високий показник прибутковості діяльності, банки мають змогу його реінвестування. Вкладаючи кошти в інші активні операції, відбувається залучення нових клієнтів та фінансування інших проєктів. Це призводить до збільшення ринкової частки. Оскільки потенційний ринок для здійснення банківської діяльності розподілений між різними банківськими установами, то процес нарощування обсягів кредитно-інвестиційного портфеля супроводжується витісненням інших банків. Це є ознакою конкурентної переваги, коли більш ефективний банк витісняє конкурента шляхом поглинання його клієнтської бази.

Опис конкурентних переваг, які отримує банк унаслідок ефективної діяльності, представлено на *рис. 1*.

Рис. 1. Конкурентні переваги ефективної діяльності банку

Примітка. Розроблено автором

Можемо зазначити, що ефективна кредитно-інвестиційна діяльність банку є не лише індикатором високого рівня прибутковості та стабільності, а й є ознакою наявності цілого спектра конкурентних переваг, що підвищує його рейтинг та інвестиційну привабливість. Керівництво банку та його інвестори для прийняття рішень у процесі планування кредитно-інвестиційної діяльності потребують об'єктивної системи оцінки ефективності здійснених капіталовкладень у попередньому періоді. З цією метою використовують комплекс економіко-математичних методів, який дозволяє оцінити різноманітні показники. На основі компонування та вдосконалення наявних методів оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності (КІД) банку ми розробили власний підхід їхнього практичного застосування. Основні етапи застосування підходу наведено в *табл. 1*.

Таблиця 1

Основні етапи застосування підходу оцінки ефективності КІД банків

№	Етап дослідження
1.	Формування вибірки банків для дослідження
2.	Збір інформації щодо показників діяльності обраних банків
3.	Розрахунок інтегрального індексу оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків
4.	Здійснення кореляційно-регресійного аналізу факторів, які мають найбільший вплив на розмір кредитно-інвестиційного портфеля
5.	Рекомендації та висновки

Примітка. Розроблено автором.

Для оптимізації проведення аналізу ми відібрали банки, які є яскравими представниками своєї групи та відображають тенденції, притаманні їй. Під час відбору ми керувалися критеріями, які відображають не лише рівень ефективності діяльності банку, а й мають значний вплив на функціонування банківської системи загалом. Опис критеріїв аналізу наведено в *табл. 2*.

Таблиця 2

Критерії для формування вибірки

Критерій	Економічна сутність критерію	Позначення	Формула розрахунку
Критерій 1	Відображає, який відсоток від загального рівня ефективності (щодо прибутковості КІД) банківської системи згенерований банком. Якщо банк високоефективний або утримує значну частку активів, що не менш важливо, то він потрапляє у вибірку. Що більше значення показника, то краще	Кпкід	$100 \cdot w \cdot \text{ПКІД/КІП}$
Критерій 2	Відображає коефіцієнт покриття КІП завдяки ВК, свідчить про рівень кредитно-інвестиційного ризику, який банк генерує щодо системи загалом. Що більше значення показника, то краще	Кпокриття	$100 \cdot w \cdot (\text{ВК/КІП})$
Критерій 3.1	Відображає рівень покриття КІП резервами підактивні операції. Більше – краще	P	Резерви/КІП
Критерій 3.2	$(1 - P) \cdot w$ відображає частку ризику, яку банк генерує щодо банківської системи. Значення коефіцієнта є оберненим. Що більше значення показника, то краще	Pc	$1 - ((1 - P) \cdot w)$
Критерій 4	Відображає співвідношення між рівнем прибутковості діяльності та рівнем прийнятого ризику, тобто економічну доцільність прийняття ризику з погляду прибутковості. За міжнародними стандартами ризик має розраховуватися як expected value. Що більше значення показника, то краще	КІД п/р	ПКІД/Резерви

Примітка. Розроблено автором.

На основі розрахунку значень критеріїв для всіх банків України було сформовано вибірку, яка відображає тенденції кредитно-інвестиційної діяльності банківської системи. У *табл. 3* представлено значення критеріїв для обраних банків, які будуть використані в подальшому під час аналізу.

Таблиця 3

Результати формування вибірки
для застосування аналізу кредитно-інвестиційної діяльності банків
(середні значення за період 2011—2017 рр.)

№ Групи	Назва банку	КІП	Кпкід	Кпокриття	P	Pc	КІД п/р	Загальний рейтинг
1	ПриватБанк	152 043 920,6	0,33	1,89	0,41	0,90	0,26	0,54
1	Ощадбанк	114 463 736,8	0,69	1,91	0,23	0,91	0,31	0,65
1	Укрексімбанк	105 941 972,2	0,40	1,35	0,24	0,92	0,22	0,50
1	Райффайзен Банк Аваль	38 939 961,2	0,47	0,80	0,44	0,98	0,30	0,54
2	Креді Агріколь Банк	14 521 425,4	0,12	0,21	0,12	1,13	0,81	0,45
2	Банк «Південний»	11 400 222,1	0,05	0,19	0,08	0,99	0,52	0,38
2	ING Банк Україна	9 231 976,7	0,09	0,26	0,04	0,99	0,96	0,51
2	Сітібанк	7 976 167,7	0,09	0,14	0,01	0,99	1,00	0,50
2	Кредобанк	5 496 571,2	0,04	0,09	0,10	0,99	0,66	0,41
3	ПроКредит Банк	4 658 264,1	0,04	0,07	0,06	1,00	0,96	0,48
3	Банк Восток	3 647 893,3	0,02	0,05	0,02	1,00	0,99	0,47
3	Акцент-Банк	1 691 245,5	0,02	0,03	0,22	1,00	0,65	0,41
4	Банк 3/4	1 129 990,2	0,02	0,05	0,02	1,00	1,00	0,48
4	Експрес-Банк	1 115 487,4	0,01	0,05	0,18	1,00	0,66	0,41
4	Діві Банк	1 846 445,0	0,02	0,04	0,13	1,00	0,91	0,47

Примітка. Розроблено автором.

Усі обрані кредитні установи мають значні обсяги кредитно-інвестиційного портфеля (КІП) у порівнянні з іншими представниками групи та є універсальними щодо охоплення контрагентів.

За базу для оцінювання ефективності кредитно-інвестиційних вкладень ми обрали показники, запропоновані І. М. Парасій-Вергуненко [6] (табл. 4).

Таблиця 4

Показники оцінки ефективності кредитно-інвестиційних операцій банків

Група показників	Повна назва показника	Скорочена назва
Дохідність кредитно-інвестиційних операцій	Дохідність кредитних вкладень	Кдкв
	Частка доходів від операцій із цінними паперами в доходах банку	Чдцп
	Частка доходів від надання кредитів у загальній сумі доходів банку	Чдкр
	Коефіцієнт дохідності операцій із цінними паперами	Кдцп
Рентабельність	Відношення процентних доходів від кредитних операцій до процентних витрат на залучення ресурсів	Р2
Прибутковість	Коефіцієнт прибутковості кредитних операцій	Кпко
	Коефіцієнт прибутковості цінних паперів	Кпцп
Дохідність активів	Дохідність активів унаслідок кредитних операцій	Кдак
	Дохідність активів унаслідок операцій із цінними паперами	Кдац

Примітка. Згруповано автором за [3].

На нашу думку, для застосування у нашому комплексі коефіцієнт рентабельності кредитних операцій Р2 доцільніше розраховувати таким чином.

Обчислюючи його значення, у знаменнику процентні витрати на залучення ресурсів доцільно замінити показником вартості кредитних ресурсів. Він має розраховуватися як добуток реальної середньої вартості залучених ресурсів та обсягу середніх кредитних вкладень [8, с. 56]:

$$C_{cr} = A_{cr} \cdot \bar{C}_r, \quad (1)$$

де C_{cr} — вартість кредитних ресурсів;

A_{cr} — реальна середня вартість залучених

ресурсів;

$\bar{C}_r$ — обсяг середніх кредитних вкладень.

Аналогічно обчислюють показники прибутку і витрат на залучення ресурсів для здійснення операцій із цінними паперами [8, с. 56].

Для більшої об'єктивності оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків пропонуємо розширити систему показників шляхом введення коефіцієнтів «Загальна прибутковість кредитно-інвестиційних операцій банку» (Кзп) і «Коефіцієнт співвідношення рівня прибутковості цінних паперів до рівня прибутковості кредитних операцій» (Кпцп/Кпко) (табл. 5).

Таблиця 5

Методика розрахунку показників ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банку

Назва показника	Методика розрахунку показника
Коефіцієнт загальної прибутковості кредитно-інвестиційних операцій банку (Кзп)	Відношення суми прибутку від здійснення кредитних операцій та операцій із цінними паперами до суми середніх кредитних вкладень та середніх вкладень в операції з цінними паперами
Коефіцієнт системної прибутковості кредитно-інвестиційної діяльності (Кпкід)	Відоображає, який відсоток від загального рівня ефективності (з погляду прибутковості КІД) банківської системи згенерований банком ($100 \cdot w \cdot \text{ПКІД/КІП}$). Якщо банк високоефективний або утримує значну частку активів, що не менш важливо, то він попадає у вибірку. Що більше значення показника, то вища ефективність діяльності
Коефіцієнт співвідношення рівня прибутковості цінних паперів до рівня прибутковості кредитних операцій (Кпцп/Кпко)	Що ближче значення показника до 1, то ефективніше здійснюються операції з цінними паперами в порівнянні з кредитними операціями, тобто порівнюється рівень їхньої прибутковості
Кпокриття	Відоображає коефіцієнт покриття КІП завдяки ВК, свідчить про рівень кредитно-інвестиційного ризику, який банк генерує щодо системи загалом ($100 \cdot w \cdot (\text{ВК/КІП})$). Що більше значення показника, то вища ефективність діяльності

Примітка. Розроблено автором.

Для відбору найбільш ефективних варіантів капіталовкладень та прийняття економічно обґрунтованих рішень щодо напрямів інвестування необхідно поодинокі економічні показники здійснення інвестиційної діяльності об'єднати в єдиний інтегральний показник. Він ґрунтується на розрахунку окремих по-

казників оцінки економічної ефективності інвестицій і на вагомості цих показників, яку визначає експертна група [7].

Зважаючи на значущість для інвесторів того чи іншого індикатора, експерт, який визначає інтегральну оцінку ефективності капіталовкладень, розставляє

оцінки для кожного показника, на основі яких розраховують коефіцієнти вагомості. Для розрахунку інтегральної оцінки застосовуємо методику В. М. Хобти [7]:

$$W_i = \sqrt[k]{\prod_{j=1}^n U_j^{M_j}}, \quad k = \sum_{j=1}^n M_j, \quad (2)$$

де W_i — інтегральна оцінка i -го інвестиційного проекту; U_j — приведена оцінка j -го показника i -го інвестиційного проекту; M_j — вагова оцінка j -го показника i -го інвестиційного проекту.

На підставі результатів розрахунків інтегральної оцінки ефективності інвестицій за кожним варіантом вкладення коштів інвестор зможе швидко та

ефективно визначити пріоритетні напрями капіталовкладень банку. Цей підхід дозволяє максимально відобразити поставлені цілі інвестора завдяки варіюванню значень вагомості аналізованих показників. Динаміку інтегральної оцінки ефективності обраних банків у розрізі груп представлено в *табл. 6–14* і на *рис. 1–4*. Для виявлення коефіцієнтів, значення яких мали суттєві коливання і значний вплив на величину інтегральної оцінки, ми застосували метод графічного аналізу. Отримані результати позитивно вплинули на підвищення об'єктивності наданих висновків та рекомендацій.

Графічне представлення значень інтегральної оцінки ефективності КІД подано на *рис. 2*.

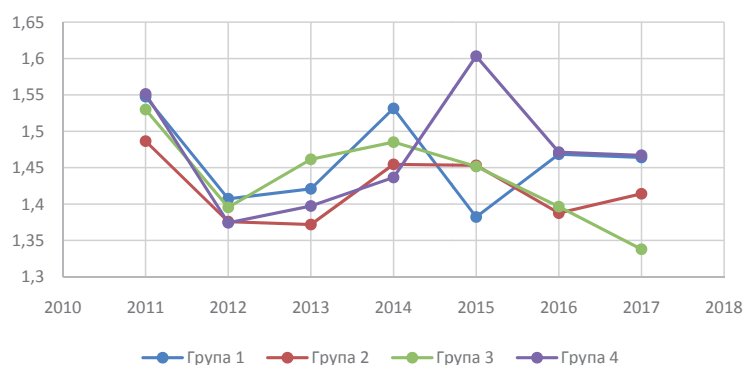

Рис. 2. Динаміка інтегральної оцінки ефективності діяльності банків, 2010–2017 рр.

Примітка. Розроблено автором.

Рекомендоване значення інтегральної оцінки має бути не менше ніж 1,5. На основі розрахунків ми визначили величину відхилень. Графічне представлення

величини відхилення інтегральної оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків представлено на *рис. 3*.

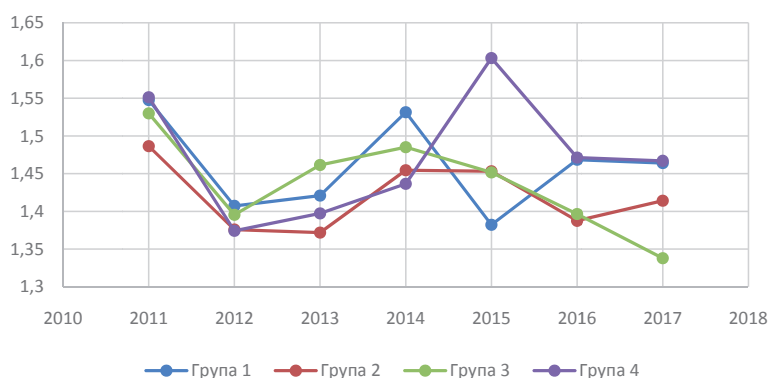

Рис. 3. Відхилення оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків від норми

Як видно з *рис. 2* і *3*, показник ефективності КІД банків усіх груп демонстрував низхідний тренд. На кінець 2011 року значення індикатора було в межах норми, за винятком групи 2, яка продемонструвала значення нижче від 1,5. Серед слабких сторін групи варто виділити низьке значення коефіцієнта покриття та рівня прибутковості інвестиційних операцій, що є свідченням неоптимального розподілу ресурсів. Фактор низької рентабельності операцій із цінними папе-

рами також погіршив значення загальної дохідності кредитно-інвестиційних операцій. Серед переваг першої групи варто зазначити високе значення коефіцієнта покриття і прибутковості кредитних операцій, що мало позитивний вплив на дохідність діяльності банківської системи в цілому завдяки вагомі частці активів, утримуваних банками першої групи. Середнє значення показників КІД банків у розрізі груп представлено в *табл. 6*.

Таблиця 6

Середня інтегральна оцінка ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків за 2011 рік у розрізі груп

№ групи	Кдкв	Кдак	Чдкр	Р2	Кпко	Кпцп/ Кпко	Кдцп	Чдцп	Кпцп	Кзп	Кпкід	Кпокриття	Середня інтегральна оцінка
1	1,42	1,40	1,93	1,42	1,94	1,45	1,28	1,13	1,28	1,94	1,65	1,83	1,55
2	1,36	1,27	1,65	1,50	1,95	1,43	1,19	1,50	1,32	1,95	1,05	1,06	1,49
3	1,61	1,61	1,97	1,47	1,63	1,67	1,36	1,06	1,64	1,64	1,01	1,01	1,53
4	1,63	1,18	1,98	1,36	1,97	1,59	1,34	1,04	1,45	1,97	1,02	1,01	1,55

Примітка. Розроблено автором.

ПАТ «ПриватБанк» продемонстрував найвищий показник ефективності загалом у досліджуваних банках першої групи, який становив 1,73 (табл. 7).

Таблиця 7

Порівняння найвищої і найнижчої інтегральних оцінок ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків першої групи за 2011 рік

Назва банку	Кдкв	Кдак	Чдкр	Р2	Кпко	Кпцп/Кпко	Кдцп	Чдцп	Кпцп	Кзп	Кпкід	Кпокриття	Інтегральна оцінка
ПриватБанк (інтегральне значення)	1,37	1,41	1,99	1,28	1,93	2,00	1,86	1,03	1,78	1,94	2,00	1,94	1,73
ПриватБанк (абсолютне значення)	0,14	0,12	1,00	1,90	0,05	1,18	0,15	0,00	0,06	0,05	0,84	1,77	0,14
Середнє значення у групі	1,42	1,40	1,93	1,42	1,94	1,45	1,28	1,13	1,28	1,94	1,65	1,83	1,55
Укрексімбанк (інтегральне значення)	1,39	1,33	1,90	1,27	1,93	1,09	1,09	1,20	1,03	1,92	1,45	2,00	1,42
Укрексімбанк (абсолютне значення)	0,14	0,10	0,98	1,89	0,05	-1,43	0,01	0,02	-0,08	0,02	0,38	1,87	0,14

Примітка. Розроблено автором.

Найвище значення інтегрального показника було досягнуто завдяки високому значенню прибутковості кредитних та інвестиційних операцій та обсягу КІП (рис. 4).

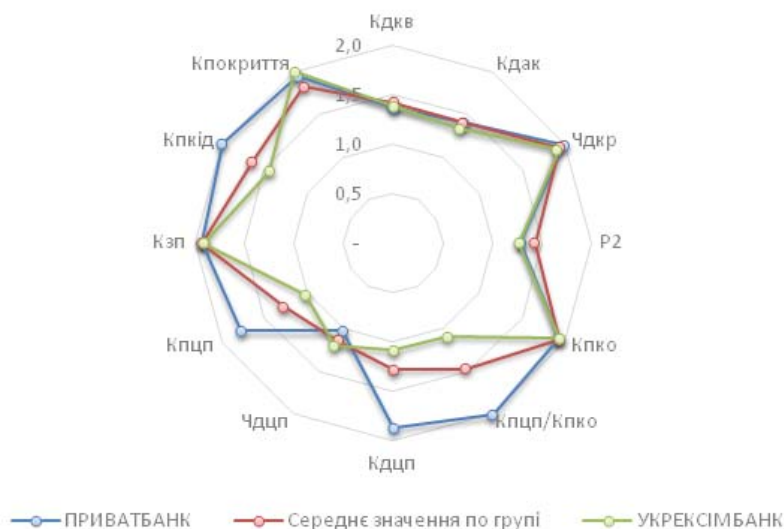

Рис. 4. Порівняльна діаграма максимального і мінімального рівнів ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків першої групи за 2011 рік

Примітка. Розроблено автором.

Можемо спостерігати, що рівень доходності кредитних операцій ПАТ «ПриватБанк» перебуває на одному рівні із ПАТ «Укрексімбанк» і середнім показником за-

галом у групі. Максимізація прибутку була зумовлена оптимізацією співвідношення між вартістю залучених ресурсів і рівнем доходу від їх вкладення. Невисокий

рейтинг ПАТ «Укрексімбанк» зумовлено низьким рівнем дохідності операцій із цінними паперами. З другого боку, банк мав найвище значення коефіцієнта покриття та його впливу на показник у банківській системі загалом.

А 2012 року спостерігалось погіршення діяльності банків на 6—8 %. Найнижчий показник був притаманний для банків групи 2 і групи 4. Проблеми в діяльності були зумовлені низьким значенням коефіцієнта покриття та прибутковості КІД (табл. 8).

Таблиця 8

Середня інтегральна оцінка ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків за 2012 рік у розрізі груп

№ групи	Кдкв	Кдак	Чдкр	Р2	Кпко	Кпцп/ Кпко	Кдцп	Чдцп	Кпцп	Кзп	Кпкід	Кпокриття	Середня інтегральна оцінка
1	1,44	1,46	1,64	1,31	1,42	1,35	1,37	1,43	1,40	1,38	1,62	1,83	1,41
2	1,34	1,35	1,49	1,46	1,39	1,38	1,42	1,58	1,48	1,39	1,06	1,06	1,38
3	1,50	1,63	1,62	1,51	1,46	1,23	1,22	1,47	1,33	1,59	1,01	1,00	1,40
4	1,56	1,30	1,78	1,58	1,59	1,16	1,13	1,26	1,20	1,66	1,02	1,02	1,37

Примітка. Розроблено автором.

Зокрема, операції з цінними паперами виявилися збитковими для досліджуваних банків, за винятком ПАТ «ПриватБанк» і ПАТ «Креді Агріколь банк».

Починаючи з 2013 року розпочалося поліпшення кредитно-інвестиційної діяльності, яке досягло піку в 2014 року, за винятком групи 4. Того року банкам першої групи вдалося оптимізувати діяльність і переви-

щити мінімально допустиме значення індикатора, яке досягло значення 1,53.

А 2015 року банки групи 4 продемонстрували найвищий рівень ефективності й досягли максимального значення, яке перевищило норматив на 6,9 %. Водночас група 1 досягла найгіршого значення за увесь досліджуваний період із відхиленням –7,86 % (табл. 9).

Таблиця 9

Середня інтегральна оцінка ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків за 2015 рік у розрізі груп

№ групи	Кдкв	Кдак	Чдкр	Р2	Кпко	Кпцп/ Кпко	Кдцп	Чдцп	Кпцп	Кзп	Кпкід	Кпокриття	Середня інтегральна оцінка
1	1,22	1,43	1,53	1,25	1,41	1,62	1,61	1,47	1,60	1,16	1,50	1,41	1,38
2	1,28	1,29	1,19	1,73	1,49	1,56	1,75	1,81	1,76	1,27	1,08	1,17	1,45
3	1,23	1,52	1,24	1,32	1,47	1,64	1,75	1,76	1,77	1,30	1,02	1,12	1,45
4	1,61	1,92	1,40	1,88	1,87	1,54	1,52	1,60	1,53	1,64	1,01	1,11	1,60

Примітка. Розроблено автором.

Банки групи 4 отримали перевагу завдяки високому значенню показника рентабельності, прибутковості кредитних та інвестиційних операцій. Знижен-

ня оцінки банків групи 1 зумовлено погіршенням значення коефіцієнта покриття та прибутковості КІД, що є свідченням збільшення вартості ресурсів (рис. 5).

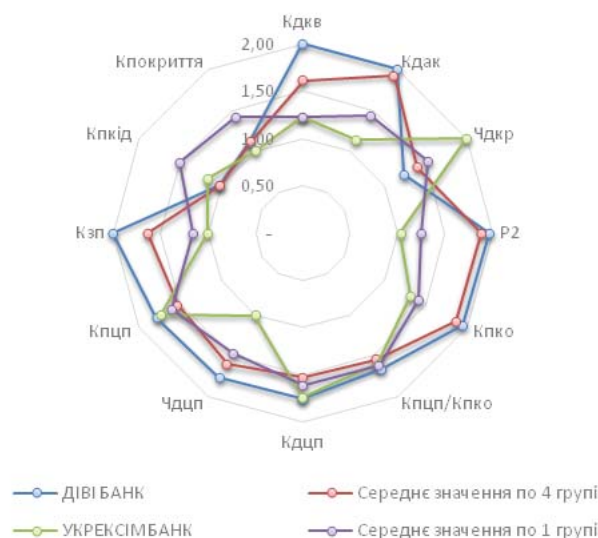

Рис. 5. Порівняльна діаграма максимального і мінімального рівнів ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків першої та четвертої груп за 2015 рік

Як видно з *рис. 5*, ПАТ «Діві банк» отримав високий рейтинг завдяки відсутності операцій із цінними паперами, які виявилися збитковими для решти банків. Крім того, банк оптимізував структуру кредитного портфеля і рівень його доходності. Збитки, спричинені інвестиційними операціями, завдали значного негативного впливу на загальний рівень прибутковості кредитно-інвестиційного портфеля ПАТ «Укресім-банк». Зазначений фактор у поєднанні з низьким рівнем рентабельності кредитних операцій сприяв зниженню оцінки.

Починаючи з 2015 року банки групи 3 і групи 4 розпочали низхідний рух по шкалі ефективності кредитно-інвестиційної діяльності з відхиленням у 3 %. Протягом 2016-го величина відхилення збільшилася

до –8 %. Серед недоліків слід виділити низький рівень доходності кредитних операцій і слабкий ефект впливу на діяльність банківської системи в цілому. Наприкінці досліджуваного періоду рівень ефективності діяльності банків третьої групи досягнув найнижчого значення, яке становило –11 %. Водночас банкам четвертої групи вдалося поліпшити рівень ефективності діяльності і скоротити відхилення до –6 %. Позитивні зміни відбулися завдяки підвищенню рівня рентабельності діяльності та отримання доходу від операцій із цінними паперами в обсязі 4,3 млн грн проти збитку в 23,1 млн грн. Протягом періоду 2016–2017 рр. банки першої та четвертої груп функціонували з ідентичним рівнем ефективності, який був на 2 % нижчий від норми (*рис. 6*).

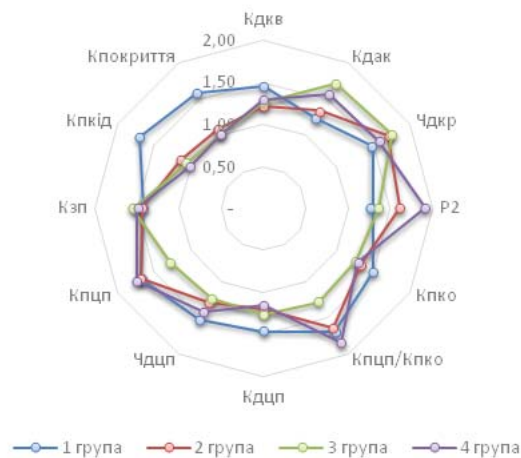

Рис. 6. Порівняльна діаграма максимального і мінімального рівнів ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків всіх груп за 2017 рік

Порівняння значення показника ефективності діяльності банків груп щодо показника першої групи відображено на *рис. 7*.

Рис. 7. Співвідношення між інтегральною оцінкою ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків різних груп

Можемо спостерігати, що загалом діяльність банків 2–4 груп була менш ефективнішою, аніж діяльність банків першої групи за винятком 2013 та 2015 років. Банки третьої групи 2013 року продемонстрували кращий рівень ефективності кредитно-інвести-

ційної діяльності, а 2015-й виявився найгіршим роком щодо ефективності для банків першої групи, а максимальне відхилення сягнуло 14 %.

Для виявлення факторів, які мають найбільший вплив на кредитно-інвестиційну діяльність банків,

проведено кореляційний аналіз. Результуючим показником обрано обсяг КІП, а потенційними факторами впливу на нього — показники, які характеризують

обсяг ресурсної бази. Кореляційний аналіз проведено в розрізі груп у *табл. 10* та окремо в банках у *табл. 11* за період 2011—2017 рр.

Таблиця 10

Рівень впливу факторних ознак на обсяги КІП банків за 2011—2017 рр.

№ групи	Власний капітал (X1)	Зобов'язання (X2)	Депозити		Фінансовий результат (X5)
			фізичних осіб (X3)	юридичних осіб (X4)	
I	(0,60)	0,97	0,94	0,94	(0,34)
II	0,89	0,99	0,92	0,96	0,69
III	0,95	0,99	0,98	0,99	0,90
IV	0,95	0,99	0,98	0,99	0,90

Примітка. Розроблено автором.

Можемо зауважити, що для банків першої групи зв'язок з обсягом власного капіталу є оберненим. Це зумовлено обсягом збитку, який виник через значні обсяги відрахувань за резервами під активні операції. Це призвело 2015 року до зменшення обсягів власного капіталу. Відповідно величина фінансового результату від кредитно-інвестиційної діяльності також продемонструвала негативну динаміку, що зумовило обернену залежність між його обсягом та сумою власного капіталу. З іншого боку, зв'язок між обсягом депозитів та зобов'язань є стійким і близьким до одиниці.

Обсяг КІП банків другої групи продемонстрував пряму та стійку залежність від усіх досліджуваних факторів. Найбільший вплив має обсяг зобов'язань.

Рівень впливу фінансового результату є найнижчим, оскільки він не відображає повною мірою обсяг отриманого та нерозподіленого прибутку, який може бути реінвестований.

Банки третьої та четвертої груп мали ідентичні показники взаємозв'язку, які продемонстрували стійкий рівень кореляції. Рівень залежності обсягів КІП від досліджуваних ознак ПАТ «Укресімбанк» є відображенням залежності у групі загалом. Можемо підсумувати, що обернений рівень кореляції власного капіталу та обсягу кредитно-інвестиційного портфеля зумовлений значним рівнем збитків від загальної діяльності, які 2015 року згенерував банк. Це спричинило стійкий негативний вплив на значення показника власного капіталу в 2016—2017 рр. (*табл. 11*).

Таблиця 11

Рівень впливу факторних ознак на обсяги КІП банків за 2011—2017 рр.

№ групи	Назва банку	Власний капітал (X1)	Зобов'язання (X2)	Депозити фізосіб (X3)	Депозити юросіб (X4)	Фінансовий результат (X4)
1	ПриватБанк	0,57	0,80	0,57	0,83	0,20
1	Ощадбанк	0,07	0,99	0,98	0,95	0,48
1	Укресімбанк	(0,65)	0,97	0,92	0,97	(0,01)
1	Райффайзен Банк Аваль	0,31	0,61	0,35	0,25	(0,16)
2	Креді Агріколь банк	0,84	0,97	0,93	0,97	0,58
2	Банк «Південний»	0,93	0,96	0,94	0,95	0,55
2	ING Банк Україна	0,28	0,96	0,08	(0,11)	0,86
2	Сітібанк	0,72	0,98	(0,89)	0,97	0,67
2	Кредобанк	0,94	1,00	0,97	0,99	0,83
3	ПроКредит Банк	0,97	0,98	0,95	0,97	0,69
3	Банк Восток	0,81	1,00	0,97	0,97	0,93
3	Акцент-Банк	0,97	0,76	0,74	0,53	0,80
4	Банк ¾	(0,37)	0,89	0,31	0,49	0,92
4	Експрес-Банк	(0,56)	0,59	0,67	0,44	0,48
4	Діві Банк	0,80	1,00	0,70	0,97	0,71

Примітка. Розроблено автором.

Як представника другої групи розглянемо ПАТ «Сітібанк». Залежність обсягів КІП від власного капіталу становила 72 %. Знижений коефіцієнт залежності зумовлений виплатою дивідендів, що призвело до скорочення обсягу власного капіталу. Протягом досліджуваного періоду банк скорочував обсяг депозитного портфеля фізичних осіб, що призвело до оберненої залежності.

ПАТ «Діві Банк» продемонстрував залежність, характерну для групи загалом. З другого боку, інші представники четвертої групи, ПАТ «Банк ¾» і ПАТ

«Експрес-Банк», мали обернену залежність між обсягом КІП та власного капіталу, що зумовлено скороченням обсягу кредитно-інвестиційного портфеля.

Можемо спостерігати, що в переважній більшості досліджуваних банків обсяги КІП більшою мірою залежать від суми депозитів юридичних осіб, аніж від депозитів фізичних осіб, що пояснюється значно нижчою вартістю формування портфеля. Значно корелюють між собою обсяги кредитно-інвестиційного портфеля з обсягами власного капіталу банків та зобов'язаннями.

З метою здійснення кількісної оцінки впливу ресурсної бази банків на обсяг КІП проведено багатофакторний кореляційно-регресійний аналіз на основі результатів кореляційного аналізу. Як результую-

чий показник обрано обсяг кредитно-інвестиційного портфеля (Y), а головними факторами впливу на нього — X2—X4 для банків першої групи і X1—X5 для представників інших груп (табл. 12).

Таблиця 12

Моделювання залежності обсягів КІП від факторних ознак

№ групи	Регресійні моделі	Коефіцієнт кореляції R	Коефіцієнт детермінації R ²	Значимість F
I	$Y = 136\,137\,856,1 + 1,2X_2 - 1,8X_3 + 0,7X_4$	0,98	0,96	0,013638
II	$Y = 1\,162\,051,9 + 0,6X_1 + 1,5X_2 - 1,1X_3 - 0,7X_4 - 2,2X_5$	0,99	0,97	0,012661
III-IV	$Y = 2\,501\,040,1 + 2,3X_1 - 0,01X_2 + 0,7X_3 + 0,5X_4 - 1,9X_5$	0,99	0,98	0,009513

Примітка. Розроблено автором.

Після проведення багатофакторного кореляційно-регресійного аналізу можемо спостерігати, що на КІП банків першої групи найбільший вплив мають зобов'язання і депозити фізичних осіб, рівень адекватності моделі становить 98 %. На КІП банків другої групи значно впливають обсяги депозитів фізичних осіб і рівень прибутку, згенерованого кредитно-інвестиційним портфелем, рівень адекватності моделі становить 97 %. Обсяги кредитно-інвестиційних операцій банків третьої та четвертої груп мають тісну залежність від обсягів власного капіталу і фінансового результату від кредитних та інвестиційних операцій. Спільним для банків є більш значний вплив обсягів депозитів юридичних осіб у порівнянні з портфелем фізичних осіб.

У результаті застосування рекомендованої методики уможливується надання рекомендацій із вищим ступенем об'єктивності.

1. Для банків першої групи пріоритетним напрямом діяльності має бути надання кредитів фізичним та юридичним особам, а також збереження структури інвестиційного портфеля відповідно до його складу протягом 2015—2016 рр. Зокрема, для Укресімбанку рекомендовано змінити структуру портфеля цінних паперів або припинити інвестиційну діяльність. Для забезпечення зростання рівня КІП групи необхідно збільшувати обсяги депозитів юридичних осіб.

2. Для банків другої групи рекомендовано оптимізувати структуру ресурсного портфеля для зниження вартості його формування. Як наслідок, це призведе до збільшення рентабельності кредитної діяльності. З другого боку, нарощування обсягів інвестиційного портфеля є рекомендованим до моменту узгодженості умов залучення ресурсів та кредитної діяльності.

Для зростання КІП рекомендуємо нарощувати обсяги зобов'язань і депозитів фізичних осіб.

3. Продовження кредитної діяльності в обраному напрямі та концентрація менш волатильних активів в інвестиційному портфелі є рекомендованими для банків третьої та четвертої груп. Для нарощування обсягу КІП необхідно збільшувати обсяги власного капіталу банку та депозитів юридичних осіб.

Висновки. Новизна отриманих результатів полягає в розробці комплексного підходу до оцінки ефективності кредитно-інвестиційної діяльності банків. Для формування вибірки розроблено набір коефіцієнтів, які враховують характер та рівень впливу на діяльність банківської системи. У межах підходу для застосування в методі інтегральної оцінки було розроблено власні коефіцієнти, які характеризують різні аспекти ефективності діяльності та узгодженість депозитної і кредитної політики банку. На основі кореляційно-регресійного аналізу було виявлено основні фактори впливу на обсяги кредитно-інвестиційного аналізу. Зважаючи на результати застосування методу комплексної оцінки, надано рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності банків усіх груп.

Розроблений метод є універсальним і дозволяє оцінити ефективність кредитно-інвестиційної діяльності будь-якого банку. Виконання запропонованих рекомендацій передбачає підвищення ефективності діяльності банків України та поліпшення якості наданих послуг.

Серед перспектив варто зазначити можливість імплементації підходу в діяльність консалтингових компаній та регулятора банківської системи України.

Список використаної літератури

1. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин, Т. Я. Андрейків. — Київ : Знання, 2008. — 361 с.
2. Криклій А. С. Сучасний стан та особливості діяльності вітчизняних банків в інвестиційній сфері / А. С. Криклій // Економіка та держава. — 2008. — № 6. — С. 6—9.
3. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність : підручник / Т. В. Майорова. — Київ : Центр навч. літ.-ри, 2009. — 472 с.
4. Мойсеєнко І. П. Алгоритм розрахунку показника інтегральної оцінки [Електронний ресурс] / І. П. Мойсеєнко. — Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/27075-algorithm-rozrahunku-pokaznika-integralno-otsnki.html>.
5. Мороз А. М. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін. ; за заг. ред. А. М. Мороза. — 3-тє вид., перероб. і доповн. — Київ : КНЕУ, 2008. — 608 с.

6. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності [Електронний ресурс] / І. М. Парасій-Вергуненко. — Режим доступу : <http://library.if.ua/book/59/4141.html>.
7. Хобта В. М. Оптимізація капіталовкладень на основі інтегральної оцінки ефективності інвестицій [Електронний ресурс] / В. М. Хобта, Ю. Ю. Бондаренко. — Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VISUNU/2012_11_1/Chobta.pdf.
8. Шльончак В. В. Methods of Risk Assessment of Credit and Investment Banking Based on Regulatory-Index Model [Електронний ресурс] / В. В. Шльончак, С. В. Діденко // Фінансовий простір. — 2014. — № 3 (15). — С. 54—71. — Режим доступу : <http://fp.cibs.ck.ua/files/1403/14dsvmor.pdf>.

References

1. Vovchak, O. D., Rutsyshyn, N. M., & Andreikiv, T. Ya. (2008). *Kredyt i bankivska sprava [Credit and banking]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
2. Kryklii, A. S. (2008). Suchasnyi stan ta osoblyvosti diialnosti vitchyznianskykh bankiv v investytsiynii sferi [The current state and features of the activities of domestic banks in the investment field]. *Ekonomika ta derzhava — Economy and the state*, 6, 6–9 [in Ukrainian].
3. Maiorova, T. V. (2009). *Investytsiina diialnist [Investing]*. Kyiv: TSNL [in Ukrainian].
4. Moiseienko, I. P. Alhorytm rozrahunku pokaznyka integralnoi otsinky [Algorithm for integral assessment calculation]. (n. d.). *westudents.com.ua*. Retrieved from <http://westudents.com.ua/glavy/27075-algoritm-rozrahunku-pokaznika-nteralno-otsnki.html> [in Ukrainian].
5. Moroz, A. M. (Eds.), Savluk, M. I., Pukhovkina, M. F. et al. (2008). *Bankivski operatsii [Bank operations]*. (3rd ed., rev.). Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
6. Parasii-Verhunenko, I. M. Analiz bankivskoi diialnosti [Banking analysis]. (n. d.). *library.if.ua*. Retrieved from <http://library.if.ua/book/59/4141.html> [in Ukrainian].
7. Khobta, V. M., & Bondarenko, Yu. Yu. Optymizatsiia kapitalovkladen na osnovi intehtralnoi otsinky efektyvnosti investytsii [Optimization of capital investments based on an integrated estimation of investment efficiency]. (n. d.). *archive.nbuv.gov.ua*. Retrieved from http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/VISUNU/2012_11_1/Chobta.pdf [in Ukrainian].
8. Shlonchak, V. V., & Didenko, S. V. (2014). Methods of Risk Assessment of Credit and Investment Banking Based on Regulatory-Index Model. *Finansovyi prostir — Financial space*, 3, 54—71. Retrieved from <http://fp.cibs.ck.ua/files/1403/14dsvmor.pdf> [in Ukrainian].